

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Dictamen Illustrissimi ac Reverendissimi P. Mag. Fr.
Gabrielis Adarzo de Santander, Episcopi Viglevanensis,
Ad Interrogata respondens Circa Exclusivam, quandoque
à Principibus interpositam, ne ...**

Adarzo, Gabriel

Francofurti, 1660

[§. III.] Motiva prudentis suspicionis & timoris, cur Inthronizatus sit futurus
adversus Pacem publicam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10517

Principes, quos eisdem vinculis ligatos Ecclesiæ reperimus, teneantur satagere, ne ille eligatur in Pontificem, de quo prudenter timent pacem Ecclesiæ fore profligaturum.

Dixi præterea in Conclusionem, *si prudenter timet*, 12 quia si voluntariè, leviter vel absque urgente causa id faceret, illicitè faceret: & malignitate potius duceretur, quàm justitiâ, fidelitate & charitate.

§. III

Quæ gignere valeant prudentem timorem, quod aliquis Inthronizatus Paci publicæ sit futurus adversus?

SED emergit statim difficultas, quando scilicet 13 Princeps prudenter vereri poterit de aliquo Eminentissimo Cardinale, quòd si Pontificatum obtineat, infensus erit paci publicæ suarum Provinciarum? Quæ difficultas ab ipso Principe, qui Exclusivam repræsentat, evacuanda erat: quippe qui benè novit causas & motiva sui timoris: ut tamen meo muneri satisagam, aliquas apponam generales causas, si quarum fortassis una in facti sit contingentia. Moneo tamen, sic utique à me omnia dicenda, ut

nullum præjudicium pariant Principibus, quando minus callens de eorumdem Principum publico Interesse infirma aliqua, aut infirmè valida proposuero.

14. Sed antequam descendam ad designanda Motiva prudentis suspicionis & timoris, præmittere oportet, ex communi sententia Doctorum, quòd ad formandum judicium firmum, & sine temeritate concipiendum de improbitate alicujus, requiruntur & sufficiunt judicia talia, quæ moralem certitudinem generent: seu judicia, quibus ut plurimum malum illud, de quo judicium fecimus, soleat esse connexum, etiamsi, metaphysicè loquendo, res aliter possit evenire. Ita Sotus *lib. 3. de Justitiâ, quæst. 4. art. 3.* Reginaldus *lib. 24. num. 21.* Tannerus *2. 2. disp. 4. de Justitia, quæst. 3. nu. 22.* qui id optimè probat ex doctrina D. Thomæ *2. 2. quæst. 60. artic. 3. ad 1.* & postquam ipse Tannerus citat *num. 47.* Valentiam & Aragon pro hoc ipso, dicit *num. 49.* tale judicium esse laudabile, si fiat ex fine honesto. Quibus ego addo præcipuè id habere locum, quando agitur de damno vitando ab eo, cui id ex officio incumbit: pro quo videndus est D. Thomas, *2. 2. quæst. 60. art. 4 ad 3.*
15. Nec refert, quòd in similibus judicijs aliquid dubietatis interveniat: Non, inquam, refert; Tum quia

quia, ut inquit benè Sotus citatus, *in moralibus parum prohibitis reputatur*: Tum etiam, *quia in actibus humanis* (verba sunt D. Thomæ 2. 2. quæst. 70. artic. 2. in corpore) *super quibus constituuntur iudicia, non potest haberi certitudo demonstrativa, eò quòd sint circa contingentia & variabilia: & ideo sufficit probabilis certitudo, quæ ut in pluribus veritatem attingat, & sic in paucioribus à veritate deficiat.* Ponderentur hæc verba pro infra dicendis.

MOTIVUM PRIMUM.

Damnum Paci publicæ antea illatum, nullâ pro eo factâ compensatione.

IN primis poterit Princeps prudenter esse suspectus 16
 Ideo illo, à quo pax publica passa est damnum, absq[ue] exhibitione alicujus compensationis.

Probatur ratione: nam ex præteritis fit prudens iudicium de futuris, quia, ut optimè Aureolus *Quodlibeto* 14. art. 4. (sequutus D. Thomam 2. 2. quæst. 29. per totam) iudicium prudentiale habet tres actus sibi adminiculares, nempe *re. ordinationem de præteritis, advertentiam presentium & coniecturam de futuris*: & hoc est conformiter ad Aristotelem, qui 6. *Ethicorum* cap. 8. dixit, quòd prudentia innititur experimento præteritorum, *quia ex præteritis, ait, ut plurimum licet statuere*

B 3 . . . . . quid

quid in posterum. Et ex hoc principio *lib. 1. Metaphys. capite 1.* concessit similitudinariam prudentiam animalibus, quibus inest memoria præteritorum. Et Plato *lib. 2. de Legib.* censuit multum esse deferendam Prudentiæ Senum; eò scilicet, quòd plurima sint experti: & comparantes præsentia præteritis, si non necessariò, verisimiliter coniectantur, quòd res quæq; evasura sit. Ergo ex damno præterito prudenter Princeps timebit futurum.

17 Secundo suadetur veritas hujus Motivi; nam Spiritus Sanctus in *lib. Sapient. cap. 8.* sic nos mortales docet, *si quis desiderat multam sapientiam habere futurorum, sciat ille præterita: & per præterita faciet de futuris æstimationem, & veritas sermonum cognoscet; & perspiciet monstra, antequam fiant, & eventus temporum & seculorum, &c.* Quid clarius? Prudenter igitur timere poterit Princeps ex damno antea suis Provincijs illato futurum imminens, & illud aliò divertere quoquo modo licitè poterit. Reddit præterea Spiritus Sanctus causam & rationem prædictæ monitionis suæ, dicens in *lib. Ecclesiastes cap. 1.* eam esse, quia, scilicet futura ferè semper eveniunt ut præterita: Unde interrogando, *quid est, quod erit?* respondet, *ipsum quod fuit*, quasi evacuando omnem difficultatem pro formando prudente judicio præcautionis in posterum. Ergo prudentissimè Princeps
erit

erit suspectus, & timere poterit de illo Eminentissimo Cardinale, qui in minoribus constitutus pacem publicam fuit profligatus, & suis Provincijs infensus: quòd si Petri solium ascenderit, id ipsum prosequetur, & continuabit, abutendo temporali potestate, quia *siururum est illud, quod fuit: & quia semel malus semper &c.*

Nec valet dicere; Elapsi jam sunt plures dies, ex 18 quo abstinet ab infidijs. Non, inquam, valet: Tum quia potuit suspensio nocendi provenire ex impotentia: & si Thronum ascenderit, cum eo ipso fiat potentior, magis tunc infidiabitur; nam

Non comedit, devorat canis ille famelicus escam.

Vel si non laboravit impotentiam, forsan laboravit astutiam, & cooperuit similitates pallio moderationis, ne ei essent obstaculum ad exaltationem, quod est frequens: unde illud,

Fallacia alia aliam trudit.

Quòd si hæc dubia extiterint, extra dubium tamen est Spiritum Sanctum intimasse cordatis in sui præcautionem, *ante languorem adhibe medicinam. Ecclesiast c. 18.* nulla autem dari potest in præsentiarum securior medicina præservativa, (de Præservativa namque loquitur Spiritus Sanctus) quàm conari per Exclufivam
tem-

tempore oportuno adhibitam (nempe *ante languorem*, quando agitur de electione) ne languor publicæ pacis eveniat.

19 Dixi numero 16. in propositione Motivi, à quo pax publica passa est *damnum absque compensatione*, quia secundum D. Thomam 2.2. *quæst.* 40. *art.* 1. *in corpore*, defectus compensationis pro damno illato Reipublicæ, est causa sufficiens, ut possit, immò ut debeat Princeps bello plectere damnificatorem: Ergo potiori jure dicemus esse causam sufficientissimam, ut Princeps sit de damnificatore suspectus, tanquam de inimico sui Regni, dum damni illati non dedit compensationem.

20 Ratio autem hujus resolutionis est: quia qui *damnum intulit*, dum illud non compeniat, ipsa non compensatione damnificat, & in damnificatione, invito Domino, perseverat: unde secundum omnes Doctores licitum est cuilibet adversus talem *Damnificatorem*, non compensantem, aut compensare nolentem, bellum agere recuperativum seu reparativum.

MOTI

MOTIVUM SECUNDUM.

Habere Consanguineos, & Affines bella gerentes in perniciem Cause Publicæ.

Secundò poterit Princeps prudenter esse suspectus, & timere de eo qui habet consanguineos, seu affines adversus se dimicantes: aut alios juratos sui inimicos. Sed antequam motivum istud probem,

Primò suppono id, quod omnibus notum est, videlicet Summum Ecclesiæ Pontificem, ratione suæ temporalis ditionis Principem agere potentissimum, valereq; ad auxilium militare præstandum, non minus ac primores Reges.

Secundò suppono, extare opinionem probabilem gravissimorum Authorum, dicentium posse aliquem absque injustitia bellum suscipere in favorem consanguineorum, immò & amicorum confœderatorum, nihil judicando de justitia belli: qui dicunt, sufficere quòd non constet de injustitia: vel ad summum, quòd non subeat dubium circa illam. Ita Cajetanus 2. 2. quest. 40. art. 1. ibi, *advertit quod quia amici, & socij unum censentur, ideò justa causa indicendi bellum est pro ubi- tione sociorum, & amicorum;* id ipsum tenet Petrus Navarra de Restitut. lib. 2. cap. 3. par. 2. dub. 1. 2. num. 260., subscribit Salas 1. 2. quest. 21. Tractat. 8. sect. 26. numer. 272.

C

Wigers

Wigers 2. 2. *quest.* 40. *artic.* 1. *dub.* 3. *num.* 50. & Tanne-
rus 2. 2. *diffut.* 2. *quest.* 6. *num.* 50. ubi attestatur doctissi-
mum Franciscum Suarez Romæ hanc docuisse sen-
tentiam.

- 24 Hac de causâ sæpè vidimus Principum ac Dy-
nastiarum matrimonia sub pacto expresso celebrari,
quod causæ familiarum contrahentium debeant ha-
beri uti communes. Ex quo oritur quod Principes
frequenter sumunt arma in favorem affinium suorū,
nil præmeditantes de justitia belli; nā hæc considera-
tio incumbit ei, qui bellum principaliter gerit. Ita
Suarez *diff.* 13. *de bello,* *sect.* 6. *num.* 12. Granados. 2. 2.
controv. 3. *de charit. tract.* 3. *disp.* 4. *num.* 17. qui ad hoc pro-
positum adducit bellum Abrahami in auxilium Lo-
th consanguinei sui, adversus quatuor Reges, *Genesis*
cap. 14. & foedus Machabæorum cum Romanis, *lib.*
1. *Machabæorum cap.* 8. Quibus prælibatis,
- 25 Probo jam quòd Princeps possit esse prudenter
suspectus & timere de eo, qui habet consanguineos,
seu affines bellum secum gerentes, aut alios inimicos
sui juratos; nam de tali prudenter judicatur, quòd si
in thronizeretur, auxiliabitur consanguineis in pernici-
em sui regni. Ergo. Antecedens probatur: nam pru-
denter præsumitur de quolibet, quod faciet illud,
ad quod naturaliter inclinatur, præcipuè si crediderit,
scad.

se ad illud exequendum habere facultatem, tam physicam quàm moralem, id est, pecunias & securitatem conscientiae: sed sic est, quòd ad præstandum auxilium consanguineis quilibet inclinatur, & casu quo quis inthronizetur, iudicabit, & quidem rectè, se ad illud conferendum habere facultatem, tum physicam, id est, pecunias & manum armatam, juxta suprà dicta *num. 22.* tum etiam moralem, id est, securitatem conscientiae, ut vidimus *num. 23.* & *24.* etiamsi possit seduci circa facultatem moralem, cum non omnia, quæ licita sunt privatae personae laicae, expediant personae publicae, maximè Ecclesiasticae. Sed de hoc infra. Ergo.

Minor verò, quoad illam partem, quòd scilicet ²⁶ quilibet naturaliter inclinatur ad præstandum auxilium consanguineis bellantibus, probatur; nam caro & sanguis trahunt homines in partialitates, & non sinunt eos neutraliter consistere. Hoc unico motivo Cives Sichem inducti fuere ut abirent post Abimelech Tyrannum, & suppetias ei darent ad Principatum violenter obtinendum: *considerate*, dicebat Sichimitis Abimelech, *quòd os vestrum, & caro vestra sum.* Judic. c. 8. ubi ponderare licet, quàm Tyrannus fiderit de vi & vinculo Consanguinitatis ad Sichimitas post se trahendos, ut dixerit, *considerate*, quasi affirmans se nolle

eos sibi auxiliares præcipitanter, & sine consilio: sed post profundam & altam sui debiti perpenſionem ex vinculo confanguinitatis orti. David quo urgebat Filios Juda, ut venirent post se, dicens; *Fratres mei vos*, 2. Reg. cap. 19. Immò ipse David compulsus fuit armare contra Jæbuseum audito vinculo confanguinitatis sibi objecto à Filiis Israel, quando eum ad confœderationem militarem provocabant: *congregatus est igitur omnis Israel ad Dav. d., dicens, ostium sumus & caro tua*, Paralip. lib. 1. cap. 11. Tanta est igitur vis confanguinitatis, ut illa sola reputetur causa justa bellandi, pro sibi sanguine junctis: & potentissima ad provocandum confanguineos, bellicosque auxiliares reddendos. Cùm ergo hæc ita sint moraliter certa, prudenter Princeps timere poterit, quòd si inthronizetur ille, qui habet confanguineos seu affines bellum adversus se gerentes, aut sui alios inimicos manifestos, auxilium eis, pro bello, præstabit in damnum sui Regni.

Solutio apponitur, & ut insufficiens rejicitur.

27 **R**espondebis, esto, verum fit, supradicta concludere moraliter, adversum illum, qui antea auxilium præstiterat confanguineis quietem Regni perturbanti-

bantibus, & consequenter, quòd de tali possit Princeps prudenter vereri, quòd ad apicem Apostolatus assumptus id ipsum validius exequetur: tum quia plus virium ei ex ipsa assumptione accrevit: tum etiam *quia semel malus, &c.* Sed unde locus, ut concludant contra eum, qui nunquam consanguineorum Machinis consensit; nec eorum arma consilio, auxiliove fovit? deficit namque fundamentum, ad prudenter præsumendum de eo, quod assumptus insidiabitur Principi: & consequenter, motivum desumptum ex eo præcise, quòd quis habeat consanguineos inimicos Principis, non videtur sufficiens ad gignendum prudentem timorem de ipsius futura in Principem. hostilitate.

Sed contra; nam etiam in isto casu datur locus prudenti præsumptioni de futura ejus (si inthronizetur) hostilitate: & consequenter datur locus præcautioni, ad quam Princeps tenetur. Quod sic ostendo Primò, nam cum versetur in negotio præcautionis, & hæc non postulet, ut effectus præcavendus semper, & necessariò eveniat: sed sufficit, quod ut in plurimum contingat, ut supra ex doctrina S. Thomæ ostendimus, *num. 15.* & ex alia parte constet, consanguinitatem ut in plurimum causam esse sufficientem, auxilium dimittantibus conferendi, ut videre est à *num. 23.* sequitur quod Princeps prudenter possit vereri quòd Cardinalis

C 3 post

post assumptionem auxilij, quod antea non præstiterat, præstabit: Secundò; quia non præstitisse antea auxilium, potuit provenire ab astutia & sagacitate politica, quâ Cardinalis continebat intra sinum simultates, ne se in in detrimentum proderent ambitionis, & obstaculum parerent assumptioni: sed casu quo talis inthronizaretur, absque dubio tunc caro & sanguis inciperent facere, quod suum est, & semoto obstaculo antea retardante, exequetur illud omne, in quod naturaliter inclinabitur. Repete dicta à numero 25.

Tertiò; quia quod dicitur de Cardinali, sc. quod antea nunquam partialis exitit ad consanguineos: dato quòd hoc non provenerit à sagacitate, & astutia, potuit provenire ab insufficientia & impotentia: nam ut optimè ex Aristotele notavit Aureolus, *Quodlib. 8. abstinentia à malo sæpè evenit ab insufficientia abstinentis*, & ideò Spiritus S. magnificat illum, *qui potuit transgredi & non est transgressus, facere mala, & non fecit*, Ecclesiast. cap. 31. Ex quo sequitur, quòd semel ablatâ insufficientiâ, prudenter timeatur eventura non-abstinentia: Cum autem per ascensum ad Pontificatum auferatur omninò insufficientia nocendi, & superveniat facultas damnificandi; fit consequens quòd prudenter Princeps possit esse suspectus de eo, qui habet consanguineos, bellum in ipsum exercentes, quòd auxilium præstabit inthronizatus, etiamsi antea

id

id non præstiterit, quia per coronationem transiit
à statu *insufficientie*, ad statum *sufficientie*, in quo nun-
quam existerat ante.

Quartò; quia dato quod abstinentia nocendi 30
antecedens non provenerit ab impotentia, nec ab
astutia: adhuc est locus præcautioni & timori, quod
in thronizatus fiet consanguineis partialis: Quod sic
suadeo; nam, ut in plurimum, & ferè semper ille
assumitur in Pontificem, quem morum honestas,
longæva experientia, litterarum ornatus reddunt ve-
nerabilem Orbi: & cum hæc in senibus præcipuè in-
veniantur, senes ferè semper assumuntur. Tunc sic:
sed senes ob debilitatem naturæ, illam unam præci-
puè patiuntur infirmitatem (inter alias communes,
deplorandasque misérias) videlicet, quòd cum ra-
tionis vires, non minus quàm corporis tunc elangue-
ant, quasi jam non sint sui juris, sed alieni, non jam
agunt, sed aguntur; non jam se movent, sed moven-
ter (etiam nolentes) ad nutum voluntatis aliorum,
præcipuè consanguineorum, ut experientiâ com-
pertum est.

Facit ad hoc illud Christi, *Ioan. cap. 20. cum autem
senueris, alius cinget te, & ducet, quo tu non vis*: Nolo di-
cere, quod Christus huc respexerit prædictis verbis,
sed contendo ex eis intentum roborare; dum Chri-
stus

istius Dominus sub symbolo de senectate facile mobile, expressit resignationem animi S. Petri, circa mortem per martyrium subeundam, analogiâ deductâ ab Homine in senectate constituto, qui facilis est moveri post imperium & Ducatum alterius.

Hac de causa Macharius Abbas, *in monit. ad Abb.* ait, *carreat Abbas ne à sibi ministrantibus gubernetur: sed reassumat vires & renovetur velut Aquila juventus ejus, ut presit, qui ad hoc est electus à Domino &c.* Ecce Macharium subodorantem Seniorum Abbatum futurorum imperium flexibile pro votis ministrantium sibi: quippe qui benè noverat flexibilitatem hanc Senibus esse communem.

31 Ex quibus hanc infero illationem; ergò dato quod Emin. Cardinalis nunquàm in negotio belli partialis extiterit ad suos, adhuc Princeps prudenter timere poterit, quòd si inthronizetur, trahetur, & ducetur ad nutum Consanguineorum: ergò si consanguinei extiterint inimici Principis, tenebitur Princeps, consulendo bono publico Regni, præcavere, & satagere ne inthronizetur ille, quem scit à consanguineis huc illuc esse trahendum (etiam nolens) pro mensurâ sui odij, vel Interessis. Patet hæc ultima consequentia, quia ex officio incumbit Principi vigilare pro pace publicâ, & præcavere mala
Regno

Regno imminetia, adhibendo ad hoc omnem
possibilem præcautionem licitam, & prudentem.

Addo, quod si Princeps omiserit hanc præcau- 32
tionem, quam semel necessariam judicavit pro bo-
no publico, non solum peccabit contra justitiam
legalem, contra fidelitatem, & contra charitatem
juxta dicta supra: sed etiam tenebitur ad restitutio-
nem omnium eorum, in quibus Respublica (si casus
evenerit) damnificabitur: Ita expressè Tannerus
2.2. disp. 4. de just. quest. 6. dub. 2. à num. 70: post Valētiā,
2.2. quest. 5. puncto 4. conclus. 3: Emanuelem Saa, verbo
restitutio: Vasquez 1.2. tomo 2. disp. 175. cap. 1. Lessium
de just. lib. 2. cap. 13. dub. 10 & ratio colligitur ex dictis,
quia scilicet tenebatur præcavere cap. dilecto, de sent. ex-
commun. c. lib. 6.

Dua Objectiones soluta.

Objicies primò, inexcusabile videtur à culpa, 33.
quòd Princeps excludat Cardinalem, etiam si
certò sciat eum præstiturum fore auxilium consan-
guineis: si ut supponimus ex num. 23. adest proba-
bilis opinio, quod sit licitum illud præstare. Ergo.

Respondeo, quod multis honestatur. Primò, 34:
quia divertum est jus Principis à jure Cardinalis;

D

& cum

& cum Principi incumbat prospicere bono publico Regni, sequitur quod possit honestè & licitè agere contra Cardinalem operantem in sui damnum, etiamsi Cardinalis absque peccato id faciat. Exemplum est in Prælato prohibente in opinione probabili aliquid subdito, quod subditus aliàs licitè facere posset protectus opinione etiam probabili: item in adultero in vaso à marito, qui illum prævenit, ut se defendat; cum tamen maritus absque iniustitia contra adulterum ageret, protectus autoritate publicâ ei concessa.

35 Secundò excusatur, quia non est idem jus Titii post assumptionem ad Pontificatum, ac erat ante assumptionem: multa namque ei antea licebant, quæ post non licent: nam Titius ad Pontificatum assumptus debet Ecclesiæ ex justitiâ sollicitare totis viribus pacem ejus: unde auxilium præstare consanguineis ad bellum aggressivum, jam est Titio illicitum post assumptionem: quia actus iste auxiliandi repugnat cum obligatione, quam de novo subit, consentiendo electioni; dum ex auxilio præstito post assumptionem, magis turbaretur pax publica Ecclesiæ, ad quam procurandam speciali, & novo jure tenetur post assumptionem (excipe casum, quo ex tali auxilio præstito prudenter speretur
pax pu-

pax publica certò futura) opinio autem, quæ licitum facit auxiliari consanguineis bellantibus, procedit in casu, quod id non sit alio jure prohibitum; unde deficit in jam assumpto, qui jure naturæ tenetur, ex justitia pacem Ecclesiæ sollicitare immò

Addo, quòd in casu, quod ex tali auxilio prudenter speraretur pax Ecclesiæ certò futura (in quo liceret illud præstare, ut dixi) tunc licentia auxiliandi non proveniret ab illa opinione *num. 23.* posita: sed ex obligatione justitiæ, quâ quicumque assumptus tenetur pacem procurare Ecclesiæ, & consequenter ponere omnia media pro ea obtinenda; & quia in illo casu prudenter judicaretur esse mediũ condu- cens ad pacem publicam auxiliari consanguineis bellantibus, ob hoc liceret (immò esset laudabile) auxilium tale præstare, & non ob aliam rationem. 56

Tertiò honestatur Exclusio ratione indecentiæ, quæ esset in hoc, quod Titius assumptus auxilium bellicum ministraret (dato & non concesso, quòd ei liceret) nam videtur omnino indecens, quòd Pontifex, qui est pater fideiũ, se gereret ut inimicus eorũ, & discordias seminaret, quas debebat sopire, & filios ad concordiam, & pacem attrahere. Ob hanc solam indecentiam disposuit Ecclesia, & prohibuit multa Ecclesiasticis (quæ aliàs erant licita) quia scilicet non 57

decebant statui eorum, & reverentiæ debitæ Sacramentorum administrationi, *cap. ne Clerici, vel Monachi, in 6*: Item ex hoc motivo statuta est irregularitas ex defectu lenitatis. Unde D. Thomas, 2.2. *quest 40 art. 2. in corpore*, inter alia mirabilia hæc habet, & propter hoc (scilicet propter significationem sui ministerij) est institutum, ut Clerici effundentes sanguinem, etiamsi sine peccato, sint irregulares: & in solutione ad 3. ait, non interdicitur eis bellare, quia peccatum sit, sed quia tale exercitium eorum personis non congruit. Et ad 4. inquit, quòd licet exercere bella justa sit meritorium, tamen illicitum redditur Clericis & Episcopo (de eo namq; procedebat argumentum) qui sunt ad opera magis meritoria deputati. Ergo ex mente S. Thomæ, etiam si bellare ex causa justa, non sit peccatum, nec illicitum, immò possit esse meritorium, quia tamen non congruit Statui Pontificio, ideò illud fuit Episcopo interdictum: Ergo si esset moraliter, quod Titius inthronizatus dabit consanguineis militare auxilium, quod omninò indecens statui Pontificali foret (etiam si absque culpa posset aliàs fieri, quod summo Parenti spirituali repugnat, sed admittimus pro nunc) meritò deberet excludi, ne inthronizatus agat adversus statûs sui decentiam.

38 Objicies secundò (& potest esse replica contra solutionem) esto sit quod Princeps licitè possit fatagere

fatagere ne inthronizetur ille, de quo prudenter timet quod inthronizatus &c. sed non apparet, qua de causa ad id faciendum teneatur Princeps in conscientia: immò videtur, quòd possit diligentias omittere absque culpa: quod sic ostendo: nam nullus tenetur in conscientia vitare impedimenta, quæ non proximè, sed tantum remotè obstant, & repugnant adimpletionem præcepti: de quo adest probabilis opinio; sed cōsanguinitas non est proxima causa bellandi in favorem consanguineorum, sed tantum remota; ergo Princeps non tenetur illam vitare, & cōsequenter non tenetur diligentiam apponere ut non inthronizetur Titius, de quo prudenter timet quod inthronizatus &c. Unde etiam si admittatur, quòd non peccabit Princeps adhibendo diligentiam: propter indecentiam status Pontificij, non sequitur quod ad diligentiam adhibendam teneatur: multa namq; sunt nobis licita ad quæ nullatenus tenemur.

Respondeo negando, quod consanguinitas non sit proxima causa bellandi, quando in contractu matrimonij pactum explicitum præcessit de suppetiis mutuò præstandis, ut sæpè contingere inter Principes, dixi: sed admissio, quod non præcesserit de hoc expressa conditio, & pactio, sufficit ut consanguinitas æstimetur proxima causa præliandi, experiri

frequenter consanguineos sibi mutuo pro bello
 suppetias dare : nam in moralibus considerantur
 negocia secundum quod contingunt frequenter,
 & ut in plurimum, etiamsi possint aliquando non
 contingere, ut docet D. Thomas 2.2. *quest. 70. art. 2.*
in corpore : cuius verba dedimus, numero. 15.
 Dixi, *experiri frequenter consanguineos*, &c. ut non trade-
 rem doctrinam generalem ; quia non raro etiam
 experimur, quod si proprium ac publicum eorun-
 dem Principum interesse emergat, Frater tunc insur-
 get in fratrem, & prælium gerit protectus jure natu-
 ræ (sic namque publicant Scripturis) ut se defendant,
 vel ut sua redintegrent & recuperent.

40 Opinio autem illa excusans ab obligatione
 auferendi impedimenta quæ remotè & non proxi-
 mè obstant executioni præceptorum, procedit &
 loquitur de impedimentis contra præcepta posi-
 tiva & humana: non de impedimentis contra præ-
 cepta naturalia : nam secundum omnes Docto-
 res debent vitari impedimenta etiam remota, quæ
 obstant præceptis naturalibus : & de hoc nullus
 unquam dubitavit, ut notat Palao. *tom 1. tract. 3. disp. 1.*
punct. 21. num. 2. & Doctores prædictæ opinionis
 hoc non dissentent, ut videre est apud doctissimum
 Ioannem Angelum Bosium, qui *tomo 3. varior. moral.*
titulo

titulo 9. num. 19, & II obligat Parochum, judicem, & Governatorem Reipublicæ ad vitanda impedimenta remota, obstantia executioni suorum officiorum, eo præcise quòd eorum obligationi sit de jure naturæ: Cum igitur Princeps jure naturæ sit obligatus bono publico Regni & præcautioni contra malum erimminens, fit consequens quod teneatur vitare impedimenta, etiam remota, obstantia quieti publicæ Regni: Unde dato, quod consanguinitas non esset proxima causa bellandi, sed tantum remota, cum obstet quieti publicæ Regni, ad quam jure naturæ Princeps tenetur, sequitur quod Princeps sit obligatus eam vitare, satagendo ne eligatur, & roboretur, qui consanguineos habet adversus se præliantes.

MOTIVUM TERTIUM.

Habere inquietum animum, & deditum seminare discordias.

Tertio poterit Princeps esse suspectus de illo Eminentiſſimo Cardinale, quem certò moraliter scit habere animum inquietum, ac deditum seminare discordias. idque certò timere prudenter poterit, cum

cum non amplexurum pacem publicam, immò profligaturum, sub quolibet prætextu apparenti, & quæsito. Detali namque nemo dubitabit quod inthronizatus validius id ipsum exequetur.

Primò, quia *quod à natura inest, semper inest*, secundam Aristotelem *lib. 6 moral. cap. 13.* secundò, quia in posterum *iderit quod fuit antea*: consule dicta, num. 7. Tèrto denique, quia juxta Regulam 8. juris, *qui se- me est malus semper, præsumitur malus*; quæ intelligitur in eodem genere mali; & quamdiu emendatio non potest ex indiciis colligi. Videatur Glossa ibi: & Barbosa *axiomate 142. num. 3. & 4.* & Layman *sect 5. cap. de judicio temerario.* Quæ regula maximè habet locum, quando agitur de damno vitando, ab eo, qui illud vitare tenet, ut docent communiter Doctores: ergò. Sed de hoc motivo latius in sectione sequenti, ubi præsentia Ecclesiæ mala aperiemus, & ponderabimus, deducendo ex eis, quis in hac tempestate dignus, indignusvè eligi, & dici debeat.

MOTIVUM QUARTUM.

Moralem Causam extitisse Bellorum.

43 **Q**uartò denique, poterit Princeps prudenter esse suspectus & timere, quod pacem publicam fugabit

fugabit ille, qui bella ante, aut consilio nutrit, aut
præce non interdixit, cum posset: & hoc maximè
habet locum in eo, qui aliquando extitit minister
publicus ex primis, in Pontificatu, sub quo bella
ope aut permissione Pontificis excrevere.

Nam prudenter præsumetur, quod in throni-
zatus ea ipsa operabitur, quæ vel approbavit, vel pra-
cticari vidit in minoribus constitutus; Ergo. Antece-
dens, quoad partem approbationis, est certum ex
dictis num. 16. & 17: & toto motivo præcedenti.

Quod si non approbavit: sed practitari vidit 44
Minister primus existens, &c. sufficit, ut prudenter
præsumatur, eum post id ipsum facturum: nam
teste Claudiano, si mala

in vulgus manant exempla Regum,

præcipuè in Ministros primores, quorum assensu
ferè omnia fiunt, emanabunt.

Hoc vno motivo Juvenalis retrahebat à crimi-
nibus Parentes, lib. 1. Satyr. 14: dicens

*Abstineas igitur damnis hujusce, etenim vel
Vna potens ratio est, ne crimina nostra sequantur
Ex nobis geniti; quoniam dociles imitandis
Turpibus, ac pravis omnes sumus.*

E

Sed

45 Sed melius S. Hieronymus epist. ad Lætam loquens De Alexandro, *difficulter (inquit) eradicatur, quod rudes animi imbiberunt. Græca narrat Historiam Alexandrum potentissimum Regem, & in moribus, & incessu Leonidis Pedagogi sui, non potuisse carere vitijs, quibus adhuc parvulus fuerat infectus.* Hæc S. Hieronymus capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas, Cant. cap. 7. Sed ut quid parvulæ, & non majores, quæ dubio absque vineas fuere demolitæ? si electionem sequamur illorum, qui demolientur vertunt, benè consultum videtur; nam est præcautio in posterum contra parvulas: at cum vulgata legat de præsentibus, *demoliuntur*, videtur quod solum vulpes parvulæ nocumentum intulerint: Dubium solvit Eruditus Mag. Fr. Alphonsus Remon mei ordinis, in postillis ad Cantica, ibi dicens, *Remedium est provisorium in præcautionem vinearum, ne vulpes parvulæ demoliantur post; nam majores hoc fecerunt, à quibus parvulæ, quasi de octe participatione naturæ, haud dubiatur quin id ipsum faciant & ad denotandam certitudinem, utitur verbo de præsentibus demoliuntur: sed alij verterunt demolientur, quo planior redditur sensus: optimè ad intentum.*

46 Enutritus secus pedes Pontificis belligerosi, & qui ratione ministerij, quod gerebat, poterat rogare Pontificem, quæ ad pacem erant Jerusalem, & non rogavit: si thronum ascenderit ita instructus
id;

id ipsum faciet, quod practicum vidit; ideo demoliuntur de presenti, quia certum moraliter est, et si futurum. Capiatur igitur dum est vulpes parvula (nam in thronizatus non poterit) ne bellis demolatur vineam Domini Sabaoth. Eadem est enim ac naturæ, disciplinæ conditio, & quod à Parente didicit, certò faciet, cum augmentum per coronationem acceperit.

Nec subsistit, si dicas; bellicæ illæ machinationes, quibus Titius interfuit, cum ab omnibus non fuerint approbatæ, immò à multis reprobatae extiterint, non est cur timeatur, quod Titius eas ut imitandas acceperit.

Non, inquam, subsistit; quia (suppositâ proclivitate naturæ ad malum) fortior vis inest operibus majorum, quam verbis, ad Homines post se trahendos: intantum ut secundum D. Thomam, etiamsi majores ipsi opera ab se facta damnaverint, minores potius imitabuntur eorum facta, quam sectabuntur doctrinam. Hoc discursu Angelicus Doctor 1.2. quæst. 34. art. 1. in corpore, convincit Philosophos damnantes, ut malas omnes delectationes, & dicit, *si illi, qui docent, omnes delectationes esse malas, deprehendantur aliquas delectationes suscipere; magis Homines ad delectationes erunt proclives exemplo eorum; (Verborum doctrinam prætermittam)*

E 2

in ope-

in operationibus enim, & passionibus humanis, in quibus experientia plurimum valet, magis movent exempla, quam verba.
 Nil ergò refert, quòd bellicæ illæ machinationes, quibus Titius interfuit, à multis fuerint reprobatae, si admissio, quòd etiam ipse machinator eas speculativè reprobaverit, adhuc vim habeant juxta D. Thomam, ad trahendum post se minores. Prudenter igitur Princeps vereri poterit, quod Titius, qui in minoribus constitutus, bellicis interfuit machinamentis, in thronizatus ea similiter practicabit.

§. IV.

*Illationes pro licità interpositione
 Exclusivæ.*

48. **I**nfertur Primò ex præassignatis motivis, licitè posse Principem apponere media licita, & decentia ne in thronizetur Titius, de quo prudenter timet, certò moraliter futurum insidiatorem pacis sui Regni: immò quod consulendo paci publicæ, & commodo subditorum, ad quod tenetur, debeat in conscientia id facere.
49. Infertur secundò quòd licitè possit Princeps, immò quòd teneatur, facere Exclusivam de Titio, propter dicta immediate ante.

Sed